

Beleidsplan

meer- en hoogbegaafdheid

Hoe wij in school omgaan met deze kinderen?

1. INLEIDING	3
2. DOELGROEP	4
2.1 WAT IS HOOGBEGAAFDHEID?	4
2.2 KENMERKEND VOOR MEER- EN HOOGBEGAAFDE LEERLINGEN ZIJN DE VOLGENDE PUNTEN:	4
2.3 SIGNALLEN:	4
2.4 LEEREIGENSCHAPPEN VAN (HOOG)BEGAAFDE KINDEREN GR 1 T/M 8	5
2.5 VERSCHILLENDE TYPEN HOOGBEGAAFDHEID	5
2.6 HET SOCIAAL-EMOTIONELE ASPECT	6
2.7 ONDERPRESTEERDERS	6
3. SIGNALERING EN DIAGNOSTIEK	9
3.1. SIGNALERING	9
3.1.1 <i>Aanleidingen voor de signaleringsprocedure van een individuele leerling</i>	9
3.1.2 <i>Stappen van de signaleringsprocedure.</i>	10
3.2 DIAGNOSTIEK	10
3.2.1 <i>Bij twijfel</i>	10
4. INDIVIDUELE LEERLINGBEGELEIDING	12
4.1 VERVROEGDE DOORSTROMING VANAF GROEP 3	12
4.1.1 <i>Om wie gaat het?</i>	12
4.1.2 <i>Hoe pakken we het didactisch aan?</i>	13
4.1.3 <i>Hoe realiseren we de 'echte' overstap?</i>	13
4.1.4 <i>Begeleiding en nazorg</i>	13
4.2 AANPASSING VAN DE REGULIERE LEERSTOF	14
4.2.1 <i>Richtlijnen voor compacten</i>	14
4.2.2 <i>Richtlijnen voor verrijken</i>	15
4.2.3 <i>De begeleiding van leerlingen in groep 1-2</i>	16
4.3.1 <i>Begeleiding van buiten de school</i>	17
5. EVALUATIE EN TAAKOMSCHRIJVING EN BORGING	18
5.1 EVALUATIE	18
5.1.1 <i>Met teamleden</i>	18
5.1.2 <i>Met ouders</i>	18
5.1.3 <i>Met de leerling</i>	18
5.2 TAAKOMSCHRIJVING	19
5.3 BORGING	19
BIJLAGEN	20
BIJLAGE 1: NADER OMSCHREVEN KENMERKEN VAN HOOGBEGAAFDEN	21
BIJLAGE 2: SIGNALERINGSLIJST	23
BIJLAGE 4: INTAKEFORMULIER BIJ AANMELDING VAN NIEUWE LEERLINGEN	26

1. Inleiding

Voor u ligt het protocol hoogbegaafdheid voor cbs de Bron. Naast dit protocol hebben we op de school een begeleidingsplan. Hierin staat de gehele begeleidingsstructuur omschreven. Wij richten ons met ons onderwijs ook op de kinderen die aan die meer uitdaging nodig hebben, dus zij die meer dan bovengemiddeld scoren, de zogenaamde meer- en hoogbegaafde kinderen. Wij willen aan hen ook een optimale begeleiding geven, zodat zij zich kunnen ontplooiën tijdens de basisschoolperiode. In dit plan maken we duidelijk welke stappen wij willen ondernemen om deze kinderen te begeleiden. Het gesprek en overleg met ouders en leerling zijn voor ons van het grootste belang om onderling af te stemmen. Het protocol wat hier voor u ligt dient als leidraad en richtlijn.

Update: november 2013

Het protocol is op enkele punten aangepast. De school heeft een pilotjaar (2011-2012) gedraaid met het Digitaal Handelings Protocol Hoogbegaafdheid (DHH). Dit programma was bedoeld om kinderen te signaleren en te diagnosticeren. In de praktijk en uit evaluaties bleek het DHH niet te bieden wat we ervan verwachten. We signaleerden er niet meer of andere kinderen die we van tevoren niet zagen. Het blijkt dat het gesprek met de ouders en de observatie door de leerkracht de belangrijkste informatie verschaffen m.b.t. een indicatie of een leerling meer aan kan in de school. Mede hierom hebben we de gespreksstructuur als school aangepast. De leerkrachten hebben al in één van de eerste schoolweken een gesprek met alle ouders. Ouders en leerkrachten hebben de dialoog over de ontwikkeling van een kind. Het DHH is uit om bovenstaande redenen uit het protocol geschreven.

Als school vinden we het belangrijk om vooral een verrijkend aanbod te hebben voor meer- en hoogbegaafde leerlingen. Dit doen we door Klas 78 en 56 aan te bieden. We zien dat kinderen genieten van het aanbod en enthousiast zijn om dit in hun weekprogramma uit te werken. Voor meer info over Klas 56 en 78, zie hoofdstuk 4.

2. Doelgroep

De doelgroep van dit protocol zijn de meer- en hoogbegaafde leerlingen. We kijken o.a. naar de leerhouding, de signalen die staan in H. 2.2., 2.3 en 2.4 en naar de leeropbrengsten van een kind. Als er een intelligentieonderzoek is afgenomen, nemen we dit uiteraard ook mee. Tot de doelgroep behoren ook de hoog intelligente leerlingen (die leerlingen waarvan we op grond van hun leerprestaties kunnen vaststellen dat zij grote intellectuele capaciteiten hebben, maar waarbij de essentiële persoonlijkheidskenmerken motivatie en creativiteit zich niet als zodanig uiten).

2.1 Wat is hoogbegaafdheid?

Het begrip hoogbegaafd is 'omstreden'. Er is onduidelijkheid over de definitie. We spreken van hoogbegaafd als er bij het afnemen van een intelligentietest een score (IQ) boven de 130 gemeten wordt; dit gaat op voor ongeveer 2 tot 3 procent van de bevolking. Hoogbegaafdheid is "aangeboren", vanaf het eerste begin reageren hoogbegaafden anders dan de gemiddelde mens op de dingen om hen heen. De gemiddelde IQ- score ligt tussen de 90 en 110. Bij een IQ- score tussen de 111 en 120 spreken we van een boven gemiddeld niveau, bij een IQ-score tussen de 121 en 130 spreken we van begaafd niveau en boven de 130 van een score op zeer begaafd niveau. Wanneer wij in dit protocol spreken over meer- en hoogbegaafde leerlingen spreken we van een intelligentie van 121.

2.2 Kenmerkend voor meer- en hoogbegaafde leerlingen zijn de volgende punten:

- hoge intelligentie
- grote interesse
- grote algemene kennis
- hoog leertempo
- goed geheugen
- snel leervermogen; het zich snel eigen kunnen maken van nieuwe leerstof
- creatief oplossingsgericht
- verbaal sterk
- eigen oplossingsstrategieën en minder gebruik maken van opgelegde strategieën
- Zelfstandig
- Het gemakkelijk kunnen analyseren van problemen
- Het maken van grote denksprongen
- Voorkeur voor abstractie

2.3 Signalen:

- Weinig slapen
- Wil als baby al vroeg niet meer liggen (3 mnd)
- Ze slaan vaak de kruipfase over
- Vroeg praten in correcte zinnen of laat praten maar grammaticaal direct goed
- Opvallend taalgebruik, bv intelligente uitspraken
- Vroeg leggen van verbanden; oorzaak en gevolg
- Grote leergierigheid en nieuwsgierigheid
- Vraagt eindeloos waarom
- Perfectionistisch
- Uitgesproken rechtvaardigheidsgevoel en verantwoordelijkheidsgevoel
- Originele ideeën en oplossingen
- Apart gevoel voor humor, veel taalgrapjes
- Vaak hoofdpijn of buikpijn
- Speelt vaak alleen
- Draagt andere onderwerpen aan in de kring

- Leert zichzelf rekenen/lezen/schrijven.
- Gevoelig
- Moeite met leren zwemmen/fietsen
- Verschillende dingen tegelijk doen in een hoog tempo

(Voor meer info, zie Bijlage 1: Nader omschreven kenmerken van hoogbegaafden)

2.4 Enkele mogelijke leereigenschappen van (hoog)begaafde kinderen gr 1 t/m 8:

- Zij kunnen in grote leerstappen naar het einddoel werken
- Zij hebben een hekel aan herhaling
- Zij hebben genoeg aan een beperkte hoeveelheid oefenstof
- Zij hebben ruimte nodig voor de presentatie van hun eigen mening/visie
- Zij kunnen goed werken met opdrachten waarbij meerdere antwoorden mogelijk zijn
- Het zijn divergente (uiteenlopende) denkers met een voorkeur voor onderdompelend leren (een breed aanbod geven waaruit leerlingen kunnen 'kiezen').
- Zij kunnen goed met opdrachten en vragen werken
- Zij zijn in staat om grote verbanden te zien en kunnen derhalve goed vakoverstijgend werken.
- Het zijn 'scheppende' denkers
- Ze zijn sterk analytisch ingesteld.

2.5 Verschillende typen hoogbegaafdheid

	Gedragsskenmerken	Wat kun je doen om het te herkennen?
De succesvolle leerling	<ul style="list-style-type: none"> - Perfectionistisch - Goede prestaties - Zoekt bevestiging van de leerkracht - Vermijdt risico's - Accepterend en conformerend - Afhankelijk 	<ul style="list-style-type: none"> - Schoolprestaties - Prestatietesten - Intelligentie testen - Observatie
De uitdagende leerling	<ul style="list-style-type: none"> - Corrigeert de leerkracht - Stelt regels ter discussie - Is eerlijk en direct - Grote stemmingswisselingen - Vertoont inconsistente werkwijzen - Slechte zelfcontrole - Creatief - Voorkeur voor activiteit en discussie - Komt op voor eigen opvattingen 	<ul style="list-style-type: none"> - Kijken hoe kinderen op de bepaalde personen reageren - Observatie door ouders - Observatie door lkr - Interviews - Geleverde prestaties
De onderduikerleerling	<ul style="list-style-type: none"> - Ontkent begaafdheid - Doet niet mee in aanbod voor meer begaafde lln - Vermijdt uitdaging - Zoekt sociale acceptatie - Wisselt in vriendschappen 	<ul style="list-style-type: none"> - Prestatietest - Intelligentietest - De geleverde prestaties
De drop- out leerling	<ul style="list-style-type: none"> - Neemt onregelmatig deel aan onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> - Analyse van verzameld werk

	<ul style="list-style-type: none"> - Maakt taken niet af - Zoekt buitenschoolse uitdaging - Verwaarloost zichzelf - Isoleert zichzelf - Creatief - Bekritiseert zichzelf en anderen - Werkt inconsistent - Verstoort - Presteert gemiddeld of minder - Defensief 	<ul style="list-style-type: none"> - Informatie van leerkrachten uit het verleden - Verschil bekijken tussen intelligentiescore en de behaalde prestaties op school
De leerling met gedrag en/of leerproblemen	<ul style="list-style-type: none"> - Werkt inconsistent - Presteert gemiddeld of minder - Verstoort en reageert af 	<ul style="list-style-type: none"> - Sterk uiteenlopende resultaten op onderdelen van intelligentie test - Interview - Wijze van presteren
De zelfstandige leerling	<ul style="list-style-type: none"> - Geen sociale vaardigheden - Werkt zelfstandig - Ontwikkelt eigen doelen - Doet mee - Werkt zonder bevestiging - Werkt enthousiast voor passies - Creatief - Komt op voor eigen opvattingen - Neemt risico's 	<ul style="list-style-type: none"> - Bekijk al de behaalde prestaties - Presentatietest - Interviews - Intelligentietest - Creativiteitstest

2.6 Het sociaal-emotionele aspect

De meer- en hoogbegaafde leerlingen komen speciale belemmeringen tegen bij de sociaal-emotionele ontwikkeling. Zij vinden moeilijker aansluiting bij hun leeftijdsgenoten. Zij stellen andere eisen aan het omgaan met elkaar. Zij stellen hoge eisen met betrekking tot trouw, aanvaarding, echtheid en intimiteit. Wanneer een (hoog)begaafde leerling zich sociaal en emotioneel niet goed ontwikkeld, met tegenzin naar school gaat, kan het gebeuren dat een kind onderpresteert.

2.7 Onderpresteerders

Een onderpresteerder is een hoogbegaafd kind dat niet laat zien wat het kan.

Een leerling kan:

- onderpresteren onder zijn eigen niveau; dit is eerder regel dan uitzondering bij hoogbegaafde leerlingen;
- onderpresteren onder het groepsniveau; bij demotivatie en een onvoldoende werkhouding die het gevolg zijn van een langdurig inadequaats aanbod.

Als de hoogbegaafde leerling niet op zijn/haar niveau wordt aangesproken bestaat er kans dat ze gedemotiveerd raken, gedragsproblemen kunnen gaan vertonen en dat ze dus gaan onderpresteren. Het is dus belangrijk om deze groep leerlingen snel te signaleren.

Enkele mogelijke eigenschappen van onderpresteerders zijn:

1. Grote en uitzonderlijke kennis

Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen hebben vaak kennis die nog niet in de groep is behandeld en een grote algemene ontwikkeling.

2. Grote interesse

Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen hebben op veel gebieden belangstelling en ze houden ervan om dingen te onderzoeken, bijvoorbeeld door in hun vrije tijd veel te lezen of op een andere manier informatie te verzamelen. Als een onderwerp (dat vaak wat moeilijker is) hun interesse heeft, begrijpen en onthouden ze veel.

3. Wisselend schoolwerk (bekijken in relatie tot eigenschap 7)

Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen laten vaak wisselend schoolwerk zien: afnemende prestaties (zie kenmerk 7) maar bij ingewikkelde vragen juist wel het goede antwoord weten, mondeling beter presteren dan schriftelijk en beter uit de verf komen bij individueel onderwijs op maat dan bij het regulier groepsonderwijs.

4. Positief thuiswerk

Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen werken thuis vaak verder aan zelfgekozen schoolprojecten en ontwikkelen thuis op eigen initiatief allerlei activiteiten.

5. Grote verbeelding

Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen hebben vaak een levendige, grote verbeelding en zijn creatief.

6. Hoge mate van sensitiviteit

Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen geven vaak blijk van een enorme sensitiviteit: ten opzichte van zichzelf, maar ook van anderen.

7. Afnemende schoolprestaties (bekijken in relatie tot eigenschap 3)

Opvallend is dat de schoolprestaties van onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen afnemen; ze presteren (vooral in schriftelijk werk) beneden niveau, in elk geval beneden hun eigen niveau, maar soms zelf ook beneden groepsniveau. Vaak schrijven ze slordig, houden ze niet van instampen en inprenten, missen ze leerinhouden en instructiemomenten en zijn ze slechts selectief enthousiast: wel voor nieuwe onderwerpen, niet voor uitwerkingen.

8. Negatief gedrag

In de klas vertonen onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen vaak negatief gedrag; ze zijn lastig en onaangepast, vragen steeds om aandacht, vervelen zich, dromen weg en wijzen pogingen van de leraar om zich aan de groepsnormen te conformeren, af.

9. Haperende sociaal-emotionele ontwikkeling

Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen zijn vaak ontevreden over zichzelf en de verrichte werkzaamheden, vermijden nieuwe activiteiten uit angst voor mislukking, hebben minderwaardigheidsgevoelens, zijn wantrouwend of onverschillig en doen niet graag mee aan groepsactiviteiten, zijn minder populair bij leeftijdsgenootjes en zoeken vriendjes onder gelijkgestemden.

10. Geringe taakgerichtheid

Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen zijn vaak weinig taakgericht. Ze hebben een laag werktempo, hebben hun huiswerk vaak niet af, stellen zichzelf onrealistische doelen, zijn snel afgeleid, vergeetachtig en/of impulsief, hebben geen duidelijk leertraject voor ogen, hebben een korte spanningsboog, voelen zich hulpeloos, willen niet geholpen worden en willen zelfstandig zijn.

11. Negatieve houding

Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen hebben vaak een wisselende motivatie, hebben een hekel aan routine, verzetten zich tegen autoriteit, nemen geen verantwoordelijkheid voor hun eigen daden en staan onverschillig of afwijzend tegenover de school.

3. Signalering en diagnostiek

Signalering is de eerste stap in het proces van leerlingbegeleiding. Signalering vindt per definitie plaats onder alle leerlingen. Signalering is een continu proces, dat start bij de binnenkomst van groep 1, doorgaat gedurende de hele schoolloopbaan en extra aandacht krijgt bij twijfel en/of signalen van collega's en ouders. De leerkracht heeft over het algemeen de meest centrale rol in het signaleringsproces.

Het is belangrijk om informatie van ouders te verwerven. Een hoogbegaafde leerling kan thuis ander gedrag laten zien dan op school, denk aan onderpresteerders. Het is dus van belang dat de leerkracht in gesprek blijft met de ouders. Tijdens een gesprek met ouders worden gerichte vragen gesteld aan de hand van een signaleringslijst.

3.1. Signalering

Tijdens de fase van signalering gaat het om het opvangen en interpreteren van mogelijke aanwijzingen over de begaafdheid van een leerling. We maken gebruik van een signaleringslijst (bijlage 2 en 3). Het gebruik van deze instrumenten geeft een eerste indruk weer van de informatie die we uit verschillende bronnen hebben verkregen. Denken we op grond van deze oppervlakkige gegevens nog steeds in de richting van begaafdheid dan gaan we naar de volgende stap. De groepsleerkracht is de eerst verantwoordelijke tijdens het proces van signalering.

3.1.1 Aanleidingen voor de signaleringsprocedure van een individuele leerling

Tijdens de schoolloopbaan

In de onderstaande gevallen zien wij aanleiding om het protocol voor signalering voor een leerling te doorlopen:

- De leerling behaalt gedurende langere tijd opvallend hoge prestaties.
- De leerling valt op in de groepssignalering.
- De ouders van de leerling geven signalen af waaruit valt op te maken dat hun kind mogelijk hoogbegaafd zou kunnen zijn.
- De leerkracht vangt signalen van de leerling op waaruit valt op te maken dat de leerling mogelijk hoogbegaafd zou kunnen zijn.

Bij instroom

In de onderstaande gevallen zien wij aanleiding om het protocol voor signalering voor een nieuwe leerling te doorlopen:

- Tijdens het aanmeldingsgesprek met de ouders van een nieuwe leerling zijn er indicaties dat de leerling mogelijk een ontwikkelingsvoorsprong heeft. Tussen zes en twaalf weken na instroom in de klas, doet de leerkracht een observatie met gebruik van een observatieformulier. Tijdens deze observatie door de leerkracht wordt gekeken naar zaken die de leerkracht zijn opgevallen van diverse ontwikkelingsgebieden. Vervolgens legt de leerkracht op een observatieformulier vast welke signalen hij waarneemt die een indicatie vormen voor een eventuele ontwikkelingsvoorsprong of achterstand. Tijdens een oudergesprek worden de waarnemingen besproken.
- Indicaties uit externe informatiebronnen zoals peuterspeelzaal, onderwijskundig rapport na overstap van een andere school, schoolarts en/of consultatiebureau.

3.1.2 Stappen van de signaleringsprocedure.

Aan het begin (rond oktober) van elk schooljaar doet de groepsleerkracht (groep 1-4) een groepssignalering. Deze wordt besproken met de intern begeleider op de eerste groepsbespreking van het schooljaar. N.a.v. deze groepssignalering (zie bijlage 3, pag. 24) kunnen de leerkracht en de IB'er besluiten om verder naar een bepaalde leerling te gaan kijken. We betrekken ouders zoveel mogelijk in het proces.

3.2 Diagnostiek

Als een leerling is gesignaleerd door een leerkracht en de IB'er vindt er een gesprek plaats met de ouders. Er wordt besproken of er voor een kind extra aandacht en uitdaging nodig is. Hoe deze extra aandacht en uitdaging eruit ziet kunt u lezen in H. 4 van dit protocol.

De school kan besluiten om een kind door te toetsen om zo te kunnen bepalen wat het daadwerkelijke niveau van een kind is. De leerstof kan hierop aangepast worden. Soms is het wenselijk dat een externe met ouders en school meekijkt. De IB'er zal dan de schoolpsycholoog/extern begeleider om advies vragen.

3.2.1 Bij twijfel

Bij ernstige twijfel over de capaciteiten van een leerling kunnen wij terugvallen op het expertise centrum. Daar is men in staat om een intelligentieonderzoek af te nemen. Indien ouders een psycho-diagnostisch onderzoek voor hun kind willen, kan dit alleen via het expertise centrum als er tussen de school en de ouders overeenstemming bestaat over de noodzaak van dergelijk onderzoek. In dat geval zijn de kosten voor de school. In alle andere gevallen kan er geen gebruik gemaakt worden van de diensten van het expertise centrum. Ouders die bij hun kind toch een intelligentieonderzoek willen laten verrichten zijn in dat geval aangewezen op externe deskundigheid waarvoor zij zelf de financiële verantwoordelijkheid dragen. De school stelt voorwaarden aan de resultaten van een dergelijk onderzoek.

Ten aanzien van signalering en diagnosticering door derden, zijnde niet aan onze school verbonden deskundigen, willen wij het volgende vaststellen.

- De externe deskundige moet geregistreerd zijn bij een beroepsvereniging van psychologen en/of orthopedagogen.
- De externe deskundige moet over expertise beschikken ten aanzien van het onderwijskundig en opvoedkundig handelen met betrekking tot hoogbegaafde kinderen.
- Het moet gaan om breder psychologisch onderzoek waarbij naar het hele kind gekeken wordt en niet alleen intelligentie vastgesteld wordt.
- Het onderzoek vindt plaats in belang van het kind en dient daar ook op gericht te zijn.
- De school is bereid het advies van een extern deskundige op te volgen indien deze naast gegevens bij de ouders ook pedagogisch/didactische gegevens bij de school heeft ingewonnen en deze terug te vinden zijn in het verslag en/of adviesrapport.
- Bij het advies dient mede rekening gehouden te zijn met de mogelijkheden binnen de school en de onderwijskundige en pedagogische aansluiting op het beleidsplan hoogbegaafden. Adviezen die in strijd zijn met het beleidsplan hoogbegaafde leerlingen zullen met ouders en deskundige besproken worden, maar er kan niet gegarandeerd worden dat deze adviezen ook kunnen worden opgevolgd.
- De externe deskundige dient bereid te zijn om het adviesrapport mondeling op school te komen toelichten en eventueel directe handvatten voor de praktijk te geven.

- De kosten van een dergelijke procedure worden niet door de school vergoed, tenzij het initiatief voor het onderzoek en advies vanuit de school (met instemming van de directie) is genomen.

4. Individuele leerlingbegeleiding

Onder individuele leerlingbegeleiding verstaan we alle handelingen die genomen worden in het kader van een plan voor de gediagnosticeerde meer- en hoogbegaafde leerlingen. We gebruiken hiervoor het formulier handelingsplan dat op school aanwezig is. In dit hoofdstuk komen de aspecten vervroegde doorstroming, didactische aandachtspunten (compacten en verrijken) en pedagogische aandachtspunten aan de orde.

4.1 Vervroegde doorstroming vanaf groep 3

Vervroegde doorstroming *vanaf groep 3* kan gerealiseerd worden door een klas overslaan en door middel van compacting twee leerstofjaren in een schooljaar aan te bieden.

Vervroegde doorstroming is een maatregel die wij slechts zullen toepassen als er geen andere opties meer zijn in de leerling-zorg om begeleiding van de leerling optimaal te houden. Vervroegde doorstroming is dus een maatregel die slechts bij hoge uitzondering genomen zal worden. Dit betekent dat slechts leerlingen die aan heldere criteria voldoen hiervoor in aanmerking komen.

Op grond van onze verantwoordelijkheid voor zowel een pedagogisch als onderwijskundig hoogstaande kwaliteit van leerling-zorg, stellen we daarbij dat een leerling (vanaf groep 3) in principe slechts eenmaal tijdens de basisschoolperiode vervroegd kan doorstromen. Bij twijfel zal een extern deskundige om advies worden gevraagd.

4.1.1 Om wie gaat het?

Voor vervroegde doorstroming vanaf groep 3 waarbij twee leerstofjaren in één kalenderjaar worden aangeboden komen tenminste die leerlingen in aanmerking die voldoen aan de onderstaande criteria:

- Door middel van interne en/of externe diagnostiek is vastgesteld dat het een meer- of hoogbegaafde leerling is.
- De leerling heeft een didactische voorsprong van tenminste zes maanden groot op zijn huidige leerstofjaarniveau (zie overzichten van Parnassys).
- De didactische voorsprong uit zich op meerdere leerstofgebieden (taal, rekenen, zaakvakken).
- Deze voorsprong wordt vastgesteld door middel van breed didactisch onderzoek (=doortoetsen) dat binnen de school verricht is.
- De leerling is nog niet eerder vervroegd doorgestroomd.
- De leerling heeft naast het reguliere leerstofaanbod het beschikbare en voor hem geschikte verrijkingsmateriaal verwerkt, passend bij het niveau waarop hij in zijn leerstofjaargroep van dat moment werkt.
- De leerling kan sociaal en emotioneel functioneren tussen kinderen die een jaar ouder zijn dan hijzelf.

De mening van de betrokken leerling telt mee bij de besluitvorming maar vormt nooit de beslissende stem. In die gevallen waarbij de leerling aangeeft niet vervroegd te willen doorstromen, wordt nagegaan waarom hij dit niet wil en of er mogelijkheden zijn om de leerling tegemoet te komen. Daarbij kan gedacht worden aan een meer geleidelijk afstand nemen van zijn huidige groep, maar ook aan bijvoorbeeld de mogelijkheid te bieden voor gezamenlijke overblijf met vaste vriendjes en vriendinnetjes.

Hoewel ouders betrokken worden bij de besluitvorming kan het nooit zo zijn dat ouders vervroegde doorstroming kunnen afdwingen als een leerling niet aan alle bovengenoemde criteria voldoet. Ouders van meer- en hoogbegaafde leerlingen hebben recht op inzage in dit beleidsplan en zullen om misverstanden te voorkomen tijdig op de hoogte gesteld worden van de criteria die wij hanteren. In die gevallen waarbij een extern adviseur betrokken is bij

de begeleiding van deze leerling, zal deze zeker geconsulteerd worden, maar impliceert deze consultatie niet noodzakelijkerwijs dat wij afzien van de door ons gestelde criteria voor vervroegde doorstroming.

4.1.2 Hoe pakken we het didactisch aan?

Leerlingen die in aanmerking komen voor vervroegde doorstroming door twee leerstofjaren in een schooljaar aan te bieden.

Indien compacting gebruikt wordt om de leerling vervroegd naar een hoger leerjaar te laten doorstromen en de leerling nog niet binnen het reguliere compactingsprogramma werkt (bijvoorbeeld als de meer- of hoogbegaafdheid net is vastgesteld), wordt gewerkt volgens de onderstaande werkwijze.

- Het instappunt over de hele breedte van de leerstof wordt exact bepaald. Daarmee stellen we didactische voorsprong nauwkeurig vast.
- De aangeboden leerstof zal van toets naar toets worden doorgewerkt.
- Uitgegaan zal worden van vooraf toetsen, daar waar uitval gesignaleerd wordt, wordt de benodigde minimale oefenstof aangeboden.
- Zodra het niveau van de toekomstige groep bereikt is, wordt de overstap fysiek gerealiseerd.
- De leerling gaat nu op het reguliere compactings- en verrijkingsprogramma van dat leerstofjaar meedraaien.

Voor leerlingen die in aanmerking komen voor het overslaan van een leerstofjaar, hoeven voor het realiseren van de overgang, geen aparte didactische maatregelen genomen worden. Nadien gaat de leerling binnen het reguliere programma van compacting en verrijking meedoen om een nieuwe didactische voorsprong van meet af aan te voorkomen.

4.1.3 Hoe realiseren we de 'echte' overstap?

Als het besluit over vervroegde doorstroming voor een leerling genomen is, worden in principe de volgende stappen gezet.

- Om te zorgen dat de leerling zich thuis voelt in de nieuwe groep, wordt deze in de drie weken voorafgaand aan de definitieve overstap, de gelegenheid geboden om enkele keren per week te gaan 'wennen' in de nieuwe groep.
- Leerlingen die tijdens deze periode aangeven geen behoefte meer aan dit wennen te hebben, kunnen mits de toekomstige groepsleerkracht hiermee instemt, voortijdig overstappen.
- Hoewel het meest natuurlijke moment voor de realisatie van vervroegde doorstroming, direct na een vakantieperiode is, hanteren we deze grens niet stringent. De beslissing wordt hierover genomen door de huidige en de toekomstige groepsleerkracht, in samenspraak met de intern begeleider.
- Er is aandacht voor de groep waar het kind uit vertrekt. (bijv. d.m.v. een gesprek).

4.1.4 Begeleiding en nazorg

Begeleiding en nazorg betreffen niet alleen de meer- en hoogbegaafde leerling, maar ook de leerkracht die de leerling in de groep heeft gekregen.

Begeleiding van de leerling

Om te voorkomen dat een leerling die eenmaal vervroegd is doorgestroomd, een nieuwe didactische voorsprong ontwikkelt, wordt vanaf het moment van instroom in de nieuwe groep onmiddellijk gewerkt volgens de richtlijnen compacten en verrijken.

Onderdeel van de nazorg voor een leerling is dat zijn emotionele welbevinden nauwkeurig in de gaten gehouden wordt. Het is een veel voorkomend verschijnsel bij hoogbegaafde leerlingen dat zij in de eerste zes weken na een vervroegde doorstroming even hun

zelfbeeld ten aanzien van hun prestaties moeten bijstellen. Waren ze voorheen altijd de beste leerling van de groep, nu zijn zij opeens aan het werk als een 'gemiddelde' leerling, en moet het kind een inspanning leveren om zijn taak goed te volbrengen. Dit is voor veel hoogbegaafde leerlingen een nieuwe ervaring. Als daarover niet gepraat wordt met de leerling, kan hij faalangst ontwikkelen omdat het aantal succeservaringen tijdelijk even beperkt is.

Zes weken nadat een leerling in een nieuwe groep is gekomen, wordt een kort gesprek met de ouders gevoerd om te zien hoe het kind zich thuis uit over zijn nieuwe situatie. Op deze manier kan tijdig gezien worden of verdere bijsturing noodzakelijk is.

Begeleiding van de groepsleerkracht

Om te zorgen dat de leerkracht die de hoogbegaafde leerling na een vervroegde doorstroming in de groep krijgt, aanvankelijk niet alleen staat in de zorg voor deze leerling, kan hij tijdelijk (gedurende een periode van zes weken) een beroep doen op extra ondersteuning van de intern begeleider of een ervaren collega. Voorafgaand aan de vervroegde doorstroming wordt bekeken op welke gebieden de leerkracht ondersteuning nodig heeft en wie de meest geëigende persoon is om deze begeleiding te verzorgen. Na deze eerste periode kan de leerkracht terugvallen op de normale procedure voor interne begeleiding.

Voor meer praktische zaken, zoals het verzorgen van compacting en verrijking, dient de leerkracht eerst terug te vallen op het protocol, zoals dit in hoofdstuk vijf van dit beleidsplan wordt besproken.

4.2 Aanpassing van de reguliere leerstof

De meer- en hoogbegaafde leerlingen krijgen in hun eigen groep een aangepast leerstofaanbod aangeboden. De aanpassingen in het leerstofaanbod vinden plaats door middel van compacting en verrijking.

Door compacting komt er tijd vrij waarin de leerling aan verplichte verrijkingstaken gaat werken. De keuze om de verrijkingstaken verplicht te stellen en aan te bieden als vervangende leerstof komt voort uit het principe dat we hoogbegaafde leerlingen een ander leerstofaanbod willen bieden zonder dat zij wezenlijk meer tijd aan een vakgebied besteden dan andere leerlingen. Iedere andere vorm heeft in onze ogen iets 'oneerlijks' in zich. Als we alleen compacten betekent dit dat de meer- of hoogbegaafde leerling in net zoveel tijd als alle andere kinderen minder stof hoeft te verwerken. Als we niet compacten maar wel willen verrijken betekent dit dat de meer- of hoogbegaafde leerling in evenveel tijd als alle andere leerlingen, meer leerstof moet verwerken. De verrijkingsstof dient dus als een vervangend leerstofaanbod en niet als een extra aanbod bovenop de normale hoeveelheid werk die iedere leerling krijgt!

4.2.1 Richtlijnen voor compacten

Onder compacten verstaan we het indikken van de leerstof zodanig dat de leerstappen passen bij de leereigenschappen van hoogbegaafde leerlingen. In de praktijk zien we dan dat naast de toetsen van ieder leerstofonderdeel, de basisstof gekozen wordt om een voldoende beheersingsniveau te bereiken. Door structureel te compacten worden er geen inhoudelijke leerstofdelen overgeslagen en weten we zeker dat iedere leerling alle leerstof aangeboden krijgt, zij het in een aangepaste hoeveelheid.

In het reguliere compactingsprogramma voor de meer- en hoogbegaafde leerlingen wordt altijd eerst de minimale hoeveelheid oefenstof aangeboden en wordt pas daarna getoetst d.m.v. de methodegebonden toets. Dit toetsmoment valt samen met het moment waarop alle leerlingen uit de groep deze toets maken. De vrijgekomen tijd tussen twee toetsmomenten kan gebruikt worden voor het verrijkingsaanbod. De huidige methodes bieden goede handreikingen voor compacten. Bij bijv. rekenen is de leerstof nu ingedeeld op

drie niveaus, waarbij het drie sterren niveau inclusief het bijbehorende plusboek veel uitdaging biedt voor de leerling.

4.2.2 Richtlijnen voor verrijken

Onder verrijken verstaan we een wezenlijk ander leerstofaanbod dat enerzijds de mogelijkheid biedt om aangeboden leerstof verder uit te werken (verdiepen) en anderzijds de mogelijkheid biedt om een aanvullend programma op de kerndoelen te realiseren (verbreden). Verrijkingsstof kan zich zowel richten op het aanleren van nieuwe kennis als op het aanleren van (sociale) vaardigheden en emotionele weerbaarheid.

Wij kiezen ervoor om van het verrijkingsonderwijs een structureel onderwijsprogramma te maken. Dit betekent dat er geen aaneenschakeling van 'werkstukken maken' moet komen. Het maken van een werkstuk biedt weliswaar training in een groot aantal vaardigheden, maar is niet te zien als structurele vervanging van reguliere leerstof. In het rapport van de betrokken leerlingen wordt aangegeven dat de leerling volgens een eigen leerlijn werkt. Ook wordt er een beoordeling van de resultaten gegeven. De leerkracht is degene die in overleg met de intern begeleider de verrijking organiseert en volgt. Kinderen die een aanbod krijgen in klas 56 en 78 worden door de leerkracht gevolgd.

Het Begeleid ontdekkend leren:

Leerlingen worden bij bijv. spelling uitgedaagd om zelf eigen woordpakketten samen te stellen. De kinderen kiezen zelf een tekst uit bijv. een krant en kiezen daar 20 woorden uit, die ze willen oefenen. Het kind moet daarna bekijken of hij de betekenis weet, welke moeilijkheden (spellingscategorieën) erin zitten en hoe hij dit wil gaan oefenen. Zo is de leerling bezig met het zelf ontdekken binnen het spellingsonderwijs. Het kind doet net als de andere kinderen een controledictee, alleen nu met zijn eigen woordpakketten. Eventueel kan een andere leerling het dictee afnemen door de door leerkracht aangestreepte woorden op te lezen. Het kind zal bijv. een 80% beheersing moeten hebben om door te mogen gaan op zijn eigen programma. Door dit voorbeeld wordt duidelijk welke uitgangspunten er bij ontdekkend onderwijs zijn, nl. keuzevrijheden, zelfstandigheid, eigen verantwoordelijkheden en het zelf zoeken naar eigenaardigheden (regels) in de bijv. de spelling. Voor de leerkracht betekent dit dat zij de leerling regelmatig bevraagt, bijv. waarom iets met een eind "d" wordt geschreven en dat zij de leerling onderzoeksoopdrachten geeft. Het achterliggende idee is dat het bij ontdekkend onderwijs gaat om het **laten** ontwikkelen van de kinderen.

Acadin:

Acadin is een digitale leeromgeving waaruit de leerling en de leerkracht uitdagende leeractiviteiten kunnen halen.

Pittige Plustorens en Klas 56:

In deze torens, die in de stijl van de techniektorens zijn ontwikkeld, zitten een tweetal soorten opdrachten in de vorm van projecten, de rode en groene pepers. De projecten zijn direct inzetbaar voor de leerkracht. Ze stimuleren het kind en dagen uit tot creativiteit. De projecten gaan uit van het hoofd, hart en handen idee. In het schooljaar 2010-2011 hebben we deze torens aangeschaft.

Kinderen die meer aankunnen krijgen op school de mogelijkheid om met het materiaal vanuit deze torens te werken. Ze krijgen van uit de Klas 56 de mogelijkheid om hiermee aan het werk te gaan. Ze worden hierin begeleid door de leerkracht van deze klas. In de eigen klas hebben de kinderen (vaak 2 keer per week) de mogelijkheid om met deze opdrachten verder te werken.

Daarnaast wordt er in Klas 56 meerdere projecten aangeboden. Dit kan per schooljaar wisselen. Zo wordt er bijv. aandacht besteed aan Frans, filosofie, wiskunde-activiteiten, omgaan met taal, welbevinden, zelfbeeld e.d.

Vanaf schooljaar 2010-2011 zijn we samen met De Rank en het Agnieten College gestart met Klas 78. Kinderen uit de groepen 7 en 8 volgen op het Agnieten College (één middag per week, gedurende 32 schoolweken) een verrijkend aanbod. De inhoud van deze middagen is in een viertal projecten gegoten, te weten: filosofie, wiskunde, techniek/science en klassieke talen of dramatische expressie. Op deze middagen worden de kinderen uitgedaagd om na te denken, vragen te stellen etc.

We streven ernaar om op school aandacht te besteden aan de opdrachten die vanuit Klas 78 voortvloeien. Dit is nog in ontwikkeling. (nov. 2013)

4.2.3 De begeleiding van leerlingen in groep 1-2

Bij leerlingen in de groepen 1 en 2 spreken wij van een ontwikkelingsvoorsprong. Aanpassingen in het leerstofaanbod in groep 1 en 2 komen neer op het overslaan van opdrachten die de leerling met de ontwikkelingsvoorsprong al beheerst. Het is van belang dat de kleuter zoveel mogelijk werk- en spelopdrachten aangeboden krijgt op zijn niveau. In de onderbouw werken we situatie- en kindgericht. Dat wil zeggen dat we naar de ontwikkeling van het kind kijken, zijn belangstelling in kaart brengen en aan de hand daarvan kijken hoe we die ontwikkeling het beste kunnen begeleiden en stimuleren. Door middel van observaties wordt bekeken welke opdrachten voor een kind zinvol zijn en aansluiten bij zijn belangstelling en ontwikkeling. We kijken hierbij niet alleen naar de cognitieve ontwikkeling maar naar alle ontwikkelingsgebieden.

Kleuterplein verdeelt de ontwikkeling in 6 ontwikkelingsgebieden. Deze zijn verdeelt in deelgebieden.

Taal en lezen:

- Praten en luisteren; *begrijpen, vertellen, mening geven en reageren*
- Verhalen; *boekoriëntatie, begrip, functioneel lezen, leesplezier*
- Klanken en letters; *fonologisch bewustzijn, fonemisch bewustzijn, alfabetisch principe begrijpen en letterkennis hebben.*
- Krabbelen en schrijven; *relatie gesproken en geschreven taal, functies van taal, informatie ordenen, schrijfplezier*

Rekenen:

- Tellen en rekenen; *opzeggen telrij, werken met telbare hoeveelheden, erbij en eraf*
- Meten en wegen; *vergelijken en ordenen, afpassen*
- Ruimte en vormen: *oriënteren, construeren, opereren met vormen en figuren*
- Tijd: *chronologie, patronen en cycli*

Motoriek:

- Grote motoriek; *sterker worden, balans, hardlopen, groepsspelen*
- Fijne motoriek; *werken met papier, klei, stof en kleding, tekenen, mengen en stempelen.*

Wereldoriëntatie:

- Natuur; *eigen lijf, seizoenen, familie, eten, techniek*
- Plaats; *huis, straat, school, weg, winkel, vakantie, post*

- Tijd; dag en weekritme, jarig zijn, seizoenen, vroeger en later, maanden van het jaar.

Sociaal emotionele ontwikkeling:

- Zelfkennis
 - Eigen emoties herkennen
 - Samenhang tussen denken en voelen
- Zelfvertrouwen
 - Oplossingen verzinnen
 - Emoties delen/steun vragen
 - Trots op jezelf zijn.
- Verplaatsen in de ander
 - Goed kijken en goed luisteren
 - Inlevingsvermogen.
- Omgaan met verschillen
 - Weten dat iemand anders is.
 - Weten dat je anders mag zijn
- Rekening houden met anderen
 - omgangsvormen
 - weten dat regels nodig zijn
 - omgaan met emoties van anderen
- Samen spelen en werken
 - Duidelijk zijn
 - Complimentjes geven en krijgen
 - Kritiek geven en krijgen
- Weerbaarheid
 - Opkomen voor jezelf
 - Omgaan met plagen.

4.3.1 Begeleiding van buiten de school

In alle gevallen waarbij in de fase van diagnostiek duidelijk is geworden dat de observaties van ouders en/of groepsleerkracht indiceren dat er reden tot zorg is en wij menen dat wij die zorg niet zelf kunnen bieden, geldt dat wij afhankelijk zijn van externe begeleiding. In die gevallen waarbij wij zelf specifieke pedagogische aandachtspunten hebben geformuleerd maar na een periode van drie maanden blijkt dat onze wijze van begeleiding geen gunstige invloed heeft op het welzijn van de leerling, zijn wij eveneens van externe hulp afhankelijk. In beide gevallen zullen wij ouders adviseren psychodiagnostisch onderzoek naar hun kind te laten verrichten en daarbij aangeven dat wij praktijkgerichte begeleidingsadviezen zouden willen voor de begeleiding van hun kind. In paragraaf 3.2.2 is helder omschreven hoe wij omgaan met hulp van buitenaf en welke voorwaarden hiervoor gelden.

Voor de begeleiding van hoogbegaafde leerlingen met een eventuele leer- en/of gedragsstoornis (dyslexie, ADHD, syndroom van Asperger etc.) zullen wij net als bij alle andere leerlingen waarbij dat het geval is, terugvallen op de ondersteuning die door het expertise centrum kan worden gegeven.

5. Evaluatie en taakomschrijving en borging

5.1 Evaluatie

Om de resultaten van ons handelen goed te kunnen volgen en beoordelen hebben wij ervoor gekozen om op drie niveaus de maatregelen voor een meer- of hoogbegaafde leerling te evalueren.

5.1.1 Met teamleden

Leerlingen die vallen onder de doelgroep van dit beleidsplan vallen onder de zorgleerlingen en behoren mede tot de verantwoordelijkheid van de intern begeleider. Deze leerlingen worden besproken in de overlegstructuren die er binnen onze school zijn voor zorgleerlingen. Indien nodig worden voor de evaluatie van handelingsplannen aparte afspraken gemaakt tussen de intern begeleider en de leerkracht. Deze afspraken worden per leerling vastgelegd in het dossier/ParnasSys.

5.1.2 Met ouders

Wanneer er een handelingsplan wordt gemaakt voor een leerling wordt in voorkomende gevallen een evaluatiegesprek gevoerd met de ouders. Bij dit gesprek zijn de leerkracht, de ouders en eventueel de intern begeleider aanwezig. Indien nodig kan bij deze gesprekken ook een externe deskundige worden uitgenodigd, hetzij op initiatief van school, hetzij op initiatief van de ouders.

In dit gesprek komen in ieder geval de volgende punten aan bod:

- Zijn er knelpunten of problemen opgetreden bij het uitvoeren van het handelingsplan?
- Zijn de aanpassingen in de reguliere leerstof voldoende gebleken?
- Biedt het verrijkingsaanbod voldoende uitdaging?
- Hoe is de reactie van de leerling op de aanpak (zowel thuis als op school)?
- Zijn de doelstellingen die geformuleerd zijn bereikt of is er minimaal een positieve tendens merkbaar?
- Zijn er aanpassingen nodig in het handelingsplan?

5.1.3. Met de leerling

De leerkracht spreekt per week minimaal één moment af waarop het gemaakte werk wordt nabesproken. Tijdens dit gesprek is er ook ruimte en aandacht voor hoe de leerling aankijkt tegen de gevolgde aanpak en de dagelijkse gang van zaken in de groep.

De resultaten hiervan worden besproken tijdens het evaluatiegesprek met de ouders.

5.2 Taakomschrijving

Meer- en hoogbegaafde leerlingen op onze school vallen met betrekking tot de coördinatie van de zorg onder de verantwoordelijkheid van de IB-er. Deze beschikt over de vereiste deskundigheid ten aanzien van de begeleiding van meer- en hoogbegaafde leerlingen.

De IB-er is verantwoordelijk voor:

- Coördinatie uitvoerend diagnostisch onderzoek;
- Interpreteren en verslaglegging van gegevens uit diagnostisch onderzoek;
- Procedure vervroegde doorstroming;
- Bespreking van het handelingsplan van de leerkracht;
- Doortoetsen (in overleg met leerkracht) van de leerling ten behoeve van diagnostisch onderzoek;
- Evaluatie met de ouders in samenwerking met de groepsleerkracht;
- Bewaken doorgaande lijn in de aanpak over leerjaren heen;
- Beheren en uitbreiden orthotheek verrijkingsmateriaal.

De dagelijkse zorg en begeleiding is binnen onze school een taak van de groepsleerkracht. De groepsleerkracht is verantwoordelijk voor:

- Opstarten en verrichten signaleringsprocedure;
- Doortoetsen (in overleg met IB'er) van de leerling ten behoeve van diagnostisch onderzoek;
- Aanmelden voor diagnostisch onderzoek;
- Verzamelen en checken bestaande didactische gegevens ten behoeve van diagnostisch onderzoek;
- Verzamelen observatiegegevens diagnostisch onderzoek;
- Opstellen handelingsplan;
- Aanpassingen in het leerstofaanbod door middel van compacten en verrijken.
- Het verzamelen van verrijkingsmaterialen in de schoolorthotheek.
- Evaluatie met de leerling
- Evaluatie met de ouders in samenwerking met de IB-er.

5.3 Borging

Het is belangrijk om met elkaar te spreken over en ervaringen te delen m.b.t. hoogbegaafdheid. Om dit te realiseren zullen we 1 maal per jaar in de vergadering aandacht besteden aan hoogbegaafdheid. Onderwerpen die dan aan bod kunnen komen:

- Wat is hoogbegaafdheid volgens jou?
- Wanneer vind je dat een leerling een ontwikkelingsvoorsprong heeft?
- Hoe signaleer jij? Wat gebruik je voor hulpmiddelen?
- Intervisie: neem een casus mee en bespreek je praktijkervaringen met elkaar. Van elkaar kun je leren!

Bijlagen

- Nader omschreven kenmerken van hoogbegaafden
- Groepssignaleringslijst
- Intakeformulier bij aanmelding van nieuwe leerlingen

Bijlage 1: Nader omschreven kenmerken van hoogbegaafden

Snel van begrip

(Hoog) begaafde IIn zijn kinderen die halverwege de instructie vaak allang in de gaten hebben waar de leerkracht op aanstuurt. Dit betekent niet dat zij dat ook direct laten merken.

Grote algemene interesse

We zien dit bij (hoog)begaafde kinderen vaak terug bij het maken van werkstukken, houden van spreekbeurten en gewoon bij de verwerking van de zaakvakken. Zij hebben een grote parate kennis en kunnen deze op verschillende momenten naar voren halen. Zij verwerken die kennis over het algemeen in hun vrije tijd en ervaren het niet als leren.

Hoog leertempo

De behoefte aan herhaling is nagenoeg nihil. Het zijn kinderen die in staat zijn om kennis van verbanden en gehelen te overzien waardoor zij in staat zijn om kennis van diverse gebieden te integreren. Daarnaast zijn het IIn die bijzonder goed de op verschillende terreinen aangeleerde vaardigheden kunnen toepassen op nieuwe gebieden. Zij kunnen dus stof uit hogere leerjaren snel eigen maken. Overigens wil een hoog leertempo nog niet zeggen dat zij ook een hoog werktempo hebben.

Taalvaardig

(Hoog)begaafde kinderen zijn in staat om te 'spelen' met taal en zijn ook zeer taalvaardig. In sommige gevallen gebruiken deze hun taalvaardigheid onbewust als een verweer- of afweermechanisme. Voor ouders en leerkrachten kan dit soms tot wanhoop leiden; zij krijgen geen grip op het kind omdat dit in staat is om iedere discussie die gevoerd wordt te winnen.

Probleemoplossend vermogen

Om een probleem op te lossen kunnen ze wegen kiezen die volkomen van de daartoe geëigende paden afwijken en waarbij zij bij het komen tot de oplossing in staat zijn om buiten gewone denkkaders te treden. De consequentie is dan ook, als we het werk van deze kinderen nakijken, we soms heel goed moeten uitzoeken waarom het kind tot een bepaald antwoord komt. Een goed voorbeeld is een zesjarig meisje dat een rekentoets maakte en nagenoeg alle opdrachten fout had. De vraag luidde: In de broodtrommel van Ellen zitten tien boterhammen. Ze eet er zes op. Hoeveel boterhammen kan Jan eten? De meerkeuzevraag gaf vier antwoordmogelijkheden, die volgens het kind alle vier goed waren. Volgens het meisje kon Jan zowel 1, als 2 of 3 of 4 boterhammen eten. Daarom had ze voor de zekerheid alle antwoorden maar aangekruist.

Groot analytisch inzicht

Op cognitief en ook op sociaal gebied zien we vaak dat zij eigenlijk heel precies in kaart kunnen brengen wat de crux is van een situatie waarin zij zich bevinden.

Creativiteit en originaliteit.

Hun oplossingen voor problemen zijn origineel en niet altijd het meest voor de hand liggend.

Geestelijk vroegrijp

Begaafde kinderen zijn veelal op jonge leeftijd bezig met vraagstukken die eigenlijk niet bij die leeftijd passen. Zaken als dood, oorlog, liefde, trouw maar ook sociale verhoudingen zijn voor hen onderwerpen waarover zij zich een mening vormen. Het zijn de kinderen waarvan we als snel geneigd zijn te zeggen dat ze wat 'ouwelijk' overkomen.

Breinbrekers

(Hoog)begaafde kinderen lijken meer dan andere kinderen plezier te beleven aan het verrichten van moeilijke taken. Het is echter wel belangrijk dat zijn van jongs af aan met moeilijke taken geconfronteerd worden. Is dit niet het geval, dan verleren zij zich in te spannen en zijn zij sneller dan andere kinderen uit het veld geslagen als ze voor een taak gesteld worden waar zij niet meteen uit komen.

Een goed geheugen

Kennis, een belofte, een uitspraak blijven lang hangen. Het is echter niet zo dat een goed geheugen betekent dat (hoog)begaafde kinderen daarom ook per definitie goed kunnen of willen automatiseren. Het leren van tafels is juist voor deze kinderen iets wat zij zien als een stompzinnige activiteit. Hetzelfde geldt voor topografie: "Waarom moet ik uit mijn hoofd leren waar Bordeaux ligt, als ik er naar toe wil, pak ik de routeplanner wel. Aandacht hiervoor wordt in de reguliere zorgstructuur opgepakt.

Doorzettingsvermogen.

Het is deze groep leerlingen die bijvoorbeeld heel goed kan werken met uitgestelde doelen. Zij kunnen volharden in het volbrengen van complexe taken.

Streeft naar perfectie

Voor hen ligt de prestatie in het foutloos doen, in het precies zijn, in het beter dan de beste zijn. Dit streven kan enerzijds heel stimulerend werken, anderzijds kan het ook belemmerend zijn. Het kan soms uitmonden in faalangst.

Voorkeur voor zelfstandig leren

Ze willen zelf de zaak ontdekken, zelf leren en vooral zelf doen.

Is sterk betrokken op bepaalde terreinen.

Het zijn kinderen met een groot inlevingsvermogen dat door hun grote cognitieve vaardigheden ook nog eens versterkt wordt.

Kan intuïtief denken

Het kind kan puur op zijn intuïtie antwoorden. 'Gewoon, dat denk ik'.

Behoeft contact met volwassenen

Opvallend is dat het merendeel de behoefte heeft aan contact met volwassenen. Ze blijven na school nog graag even 'hangen'. In andere gevallen zien we dat deze leerlingen hun werk niet maakt omdat hij de enorme behoefte aan leren heeft, maar gewoon omdat hij zijn leerstof aardig vindt. Het hoogbegaafde kind heeft dus niet alleen een ander leerstof aanbod nodig, maar heeft vooral die meester of die juf nodig die hem laat merken dat hij er mag zijn.

Het gemakkelijk kunnen analyseren van problemen

(Hoog)begaafde leerlingen zijn snelle probleemanalysatoren. Zij kunnen snel vaststellen wat de aard van een probleem is. Daarnaast zijn (hoog)begaafde leerlingen vaak vindingrijk in het ontwikkelen van eigen oplossingsmethoden. Dit kan soms problemen opleveren als zij zich een verkeerde oplossingsmethode hebben aangeleerd, omdat zij deze methode moeilijk weer los kunnen laten.

Het maken van grote denksprongen

Een (hoog)begaafde leerling maakt grotere leerstappen en heeft daarom minder tijd nodig.

Voorkeur voor abstractie

(Hoog)begaafde leerlingen kunnen goed abstract denken. Zij generaliseren gemakkelijker dan hun andere klasgenoten en hebben een goed overzicht van de kennisgehelen. Zij hebben geen behoefte aan concretisering van de lesstof door het gebruik van voorbeelden.

Bijlage 2: Signaleringslijst (voor een eventuele individuele screening)

		Nooit	Soms	Vaak	Bijna altijd
1	Is snel van begrip				
2	Is in staat grote denk- en leerstappen te maken				
3	Heeft een goed geheugen				
4	Heeft een brede algemene kennis				
5	Is een scherpe waarnemer				
6	Kan verworven kennis goed toepassen				
7	Is sterk in het oplossen van problemen				
8	Heeft een groot analytisch vermogen				
9	Is een doorvrager				
10	Drukt zich mondeling beter uit dan leeftijdsgenoten				
11	Beschikt over creatief denkvermogen				
12	Wekt de indruk geestelijk vroegrijp te zijn				
13	Houdt van uitdagingen				
14	Toont een groot doorzettingsvermogen				
15	Is perfectionistisch ingesteld				
16	Valt op door een origineel gevoel voor humor				
17	Wil graag de dingen zelf bepalen				
18	Kan nadenken over zijn eigen rol bij dingen die gebeuren				
19	Zoekt vooral contact met oudere kinderen				
20	Is geneigd om dingen steeds ter discussie te stellen				
21	Kan sterk opgaan in een onderwerp dat hem aanspreekt				
22	Komt met ongebruikelijke oplossingen en uitspraken				

Algemene indruk

Bijlage 3 Groepssignalering ontwikkelingsvoorsprong in groep 1t/m 4

Werk-houdings-Aspecten																		18. Toont een groot doorzettingsvermogen
																		17. Kan nadenken over zijn eigen rol bij dingen die gebeuren.
																		16. Is taakgericht
																		15. Is zelfstandig
Omgangs-aspecten																		14. Komt op voor zichzelf
																		13. Is empathisch
																		12. Is opgenomen in de groep
Zelfbeeld-Aspecten																		11. Heeft positief beeld eigen mogelijkheden
																		10. Heeft zelfvertrouwen
																		9. Sterke concentratie
Leeraspecten																		8. Is nieuwsgierig, stelt vragen
																		7. Is een scherpe waarnemer.
																		6. Heeft sterk geheugen
																		5. Heeft een groot analytisch vermogen
																		4. Beschikt over creatief denkvermogen
																		3. Drukt zich mondeling beter uit dan leeftijdgenoten
																		2. Ruime woordenschat
																		1. Is in staat grote denk- en leerstappen te maken
Groepsoverzicht Signalering ontwikkelingsvoorsprong	1																	Datum: Leerkracht: Groep: Geef aan met: Is niet aanwezig ☐ Twijfelachtig ☐ Is aanwezig ☐
	2																	
	3																	
	4																	
	5																	
	6																	
	7																	
	8																	
	9																	
	10																	
	11																	
	12																	
	13																	
	14																	
	15																	
	16																	
	17																	
	18																	

Registratie van het groepsoverzicht

U hebt het groepsoverzicht ingevuld. U kunt op dit Formulier aangeven met welke kinderen u het vervolgtraject in gaat.

Groep	
Groepsleerkracht	

Het uitgewerkte overzicht

Hier vult u de namen van de betreffende kinderen in waar het om gaat.

Welke kinderen hebben een 'is aanwezig score' op leeraspecten?

.....

.....

.....

.....

.....

Welke kinderen hebben een 'twijfelachtig score' op leeraspecten?

.....

.....

.....

.....

.....

Conclusie op basis van groepsonderzoek

Welke kinderen komen op basis van deze gegevens in aanmerking voor het vervolgtraject van het DHH?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bijlage 4: Intakeformulier bij aanmelding van nieuwe leerlingen

Op het intake formulier van de school, hebben we o.a. onderstaande signalen opgenomen. Ouders wordt gevraagd of ze deze signalen bij hun kind herkennen.

Signalen	
	Weinig slapen
	Wil als baby al vroeg niet meer liggen (3 mnd.)
	Ze slaan vaak de kruipfase over
	Vroeg praten in correcte zinnen of laat praten maar grammaticaal direct goed
	Opvallend taalgebruik, bv intelligente uitspraken
	Vroeg leggen van verbanden; oorzaak en gevolg
	Grote leergierigheid en nieuwsgierigheid
	Vraagt eindeloos waarom
	Perfectionistisch
	Uitgesproken rechtvaardigheidsgevoel en verantwoordelijkheidsgevoel
	Originele ideeën en oplossingen
	Apart gevoel voor humor, veel taalgrapjes
	Vaak hoofdpijn of buikpijn
	Speelt vaak alleen
	Draagt andere onderwerpen aan in de kring
	Leert zichzelf rekenen/lezen/schrijven
	Gevoelig
	Moeite met leren zwemmen/fietsen
	Verschillende dingen tegelijk doen in een hoog tempo